

PDO 5 Vzkříšení / zmrtvýchvstání

Vypravuje se žert o tzv. superprogresivních teologiích. Měli se sejít na tajném místě a promluvit si o tzv. křesťanských mytologiích. Jednomu z nich se klade do úst tento výrok: „Kopal jsem v Jeruzalémě potají v místě Ježíšova hrobu. Ke svému překvapení jsem tam našel zbytky kostí muže z 1. století naší éry. Důkaz je tedy jasný. Vypravování evangelií o Kristově vzkříšení je mytologie, výraz naděje, nic víc.“ Druzí teologové prý však protestovali: „To není možné!“ – „A proč by to nebylo možné?“ – „To by pak Ježíš Kristus skutečně existoval, zatímco je to jenom mytologický výraz lidských ideálů?“

Je to pochopitelně jenom žert. Ale jisté fráze pronikají do obecného povědomí, a někdy si ani dobří křesťané neuvědomují jejich dopad. Tak mě skutečně jeden věřící tvrdil, že prý už dnes moderní exegeté vzkříšení z mrtvých v materiálním smyslu neuznávají, že je to výraz křesťanské naděje. Nemáme možnosti ptát se na víc. Položil jsem mu tedy otázku: Co bylo tedy ve svědectví apoštolů nového? Oni považovali za své hlavní poslání vydat svědectví o tom, že Ježíš vstal z mrtvých. Proč to dělali, proč chodili za to na smrt, když jde jenom o mytologický výraz lidské naděje?
Tomáš Špidlík

Vzkříšení bez diskuzí patří k nejzákladnějším pojmům křesťanství. Přesto však často máme v tomto pojmu trochu zmatek. Samozřejmě věříme, že Kristus byl vzkříšen, to je to nejzákladnější vyznání, na kterém celé křesťanství stojí. (I když i tady se možná vynoří pár zvláštních otázek.)

Problematické je spíše pojetí toho našeho vzkříšení viz: *Bůh, který vzkřísil Pána, vzkřísí svou mocí i nás.* (1Kor 6,14)

Jak to chápeme? Chápeme to vůbec? Na čem vlastně stojí jistota naší víry?

Pojďme si tedy tento pojem trochu přiblížit:

České slovo **Vzkříšení** je odvozeno od praslovanského kresiti/krěsiti, které je asi příbuzné s kresati (křesat), význam lze vyložit přeneseně jako „zapalovat v někom oheň (života)“, „probouzet k životu“ – *oživit, posílit.*

Vzkříšení a zmrtvýchvstání jsou ve slovníku uváděny jako synonyma, ale přece jen můžeme vysledovat určitý rozdíl: Vzkříšení je pasivní – někdo to musí udělat (já sama se křísit nemohu), zmrtvýchvstání je aktivní – já vstávám z mrtvých.

V biblických jazycích se však vesměs jedná jen o jedno slovo či sousloví, které má ale mnoho významů: hebr. *tchijat ha-metim* (oživit mrtvé), latinsky **resurrectio**; řecky **egeirein** nebo *anastanai* (probudit, podnít, vstát, objevit, zvednout se...).

Vzkříšení ve Starém zákoně

Myšlenka Vzkříšení byla přítomná ve všech starých přírodních náboženstvích. Božstvo umírá a znovu povstává spolu s vegetací, nikoliv však lidé. Jediné náboženství, kde se tento pojem vztahuje i na lidi je parsismus (zoroastrismus), kdy na konci věků dojde ke vzkříšení mrtvých, spravedlivých i nespravedlivých k poslednímu soudu.

V prvotním židovství se o vzkříšení nemluví. Pouze Hospodin je stále živý a panuje nad smrtí i životem. Může vrátit život dítěti: *Třikrát se nad dítětem sklonil a volal k Hospodinu: „Hospodine, můj Bože, ať se prosím vrátí do tohoto dítěte život!“ Hospodin Elijášův hlas vyslyšel, do dítěte se navrátil život a ožilo.* 1Královská 17,23, ale jinak vše živé odchází a umírá.

Pojem vzkříšení – či jeho opisy se začíná vyskytovat až v době exilu.

Je to však většinou myšleno obrazně jako znovu povstání celého Izraele: viz Ezechiel 37 – nedělní čtení, nebo: *Tvoji mrtví obživnou, má mrtvá těla vstanou! Probudte se, plesajte, kdo přebýváte v prachu! Vždyť tvá rosa je rosou světél, poraziš i zemi stínů.* Izajáš 26,19,

Daniel (základ židovské apokalyptiky) poprvé výslovně ohlašuje vzkříšení jednice: *Mnozí z těch, kteří spí v prachu země, procitnou; jedni k životu věčnému, druzí k pohaně a věčné hrůze.* Daniel 12,2

K SZ výrokům o vzkříšení můžeme započítat i slova Joba: *Já vím, že můj Vykupitel je živ a jako poslední se postaví nad prachem. A kdyby mi i kůži sedřeli, ač zbaven masa, uzřím Boha.....Mečem na nepravosti je rozhořčení. Poznáte soud Všemocného* Job 19,25-29.

V době Ježíšově ještě nebylo židovství v otázce vzkříšení za jedno. Saducejové (šlechtická, konzervativní kněžská strana) ve vzkříšení nevěřili:

Přišli k němu saduceové, kteří říkají, že není vzkříšení, a ptali se ho: „Mistře, Mojžíš nám ustanovil: ‚Zemře-li něčí bratr a zanechá manželku bezdětnou, ať se s ní ožení jeho bratr a zplodí svému bratru potomka.‘ Bylo sedm bratrů. Oženil se první a zemřel bez potomka. Jeho manželku si vzal druhý, ale zemřel a také nezanechal potomka. A stejně třetí. A nikdo z těch sedmi nezanechal potomka. Naposledy ze všech zemřela i ta žena. Komu z nich bude patřit, až při vzkříšení vstanou? Všechny sedm jí přece mělo za manželku.“ Marek 12,19-23

Farizejové (učenci spíše ze středních vrstev, kteří kladli důraz na zákon a tradici) ve vzkříšení věřili: *Protože Pavel věděl, že jedna část rady patří k saduceům a druhá k farizeům, zvolal: „Bratři, já jsem farizeus, syn farizeův. Jsem souzen pro naději ve zmrtvýchvstání.“ Když to řekl, vznikl spor mezi farizeji a saduceji a shromáždění se rozdvojilo. Saduceové totiž říkají, že není zmrtvýchvstání a že nejsou andělé a duchové, kdežto farizeové vyznávají obojí* Skutky 23,6-8

S pádem chrámu strana saducejů zanikla a židovství bylo nadále utvářeno tradicemi farizejského směru. "Tchijat ha-metim" – oživení mrtvých tak dnes patří k věroučným základům tradičního judaismu.

Vzkříšení v Novém zákoně

Vzkříšení Kristovo

NZ stojí na přesvědčení, že Ježíš Kristus vstal z mrtvých, jak je dosvědčováno ve všech evangeliích.

Nejstarší svědectví o Kristově vzkříšení je však u Pavla (evangelia byla sepsána později): *Odevzdal jsem vám především, co jsem sám přijal, že Kristus zemřel za naše hříchy podle Písem a byl pohřben; byl vzkříšen třetího dne podle Písem, ukázal se Petrovi, potom Dvanácti. Poté se ukázal více než pěti stům bratrů najednou; většina z nich je posud na živu, někteří však již zesnuli. 7Pak se ukázal Jakobovi, potom všem apoštolům.* 1 Korintským 15,3-7

Nejdůležitějším dosvědčením této události je sama existence církve a její rychlý vzrůst po ztroskotání všech nadějí v Ježíšově smrti. To, že se prvotní církev shromáždila od samého počátku k ‚lámání chleba‘, jež by bylo nesnesitelně smutnou památkou, kdyby nebyla za ní jistota Kristova vzkříšení, je dalším dokladem jedinečné skutečnosti, kterou učedníci prožili (*První den v týdnu jsme se sešli k lámání chleba a Pavel promluvil ke shromáždění* Sk 20,7)

NZ pisatelé se ovšem nepokoušeli popisovat ani vysvětlovat zmrtvýchvstání Kristovo, prostě to brali jako skutečnost opřenou o svědectví očitých svědků. Evangelisté předpokládají, že Ježíš Kristus vstal v těle, jež ovšem mělo mimořádné schopnosti (prochází dveřmi, zjevuje se a mizí, přesto je hmatatelné). Tedy nebylo to úplně stejné tělo pozemské, ale bylo to tělo!

Důkazem vzkříšení však není ani tak svědectví ostatních, ale Ježíšův prázdný hrob. Což je fakt, neboť Židům bylo zapotřebí rozšířit pomluvu, že učedníci mrtvé tělo Ježíšovo ukradli [Mt 28,13]. To ovšem bylo protichůdné, neboť ukrytí mrtvého těla v tehdejších podmínkách by bylo dost problematické. Touto pomluvou vlastně fakt prázdného hrobu, a tudíž i Ježíšova vzkříšení hlásají.

NZ zdůrazňuje, že vzkříšení Kristovo bylo:

- činem Božím: *Ale Bůh ho vzkřísil; vytrhl jej z bolestí smrti, a smrt ho nemohla udržet ve své moci. Sk 2,24.; 30Bůh našich otců vzkřísil Ježíše, kterého vy jste pověsili na kříž a zabili; Sk 5,30;*

- bylo to dovršením naší spásy: *...věříme v toho, který vzkřísil z mrtvých Ježíše, našeho Pána, jenž byl vydán pro naše přestoupení a vzkřísěn pro naše ospravedlnění. Ř 4,25;*

- zaručujícím konečné vítězství nad hříchem a smrtí: *Vždyť víme, že Kristus, když byl vzkřísěn z mrtvých, už neumírá, smrt nad ním už nepanuje. Když zemřel, zemřel hříchu jednou provždy, když nyní žije, žije Bohu. Tak i vy počítejte s tím, že jste mrtvi hříchu, ale živi Bohu v Kristu Ježíši. Ř 6,9-11;*

- vzkříšení Kristovo je počátkem eschatologického konečného vítězství Božího: *A jako vešla do světa smrt skrze člověka, tak i zmrtvýchvstání: jako v Adamovi všichni umírají, tak v Kristu všichni dojdou života. Každý v daném pořadí: první vstal Kristus, potom při Kristově příchodu vstanou ti, kdo jsou jeho. Tu nastane konec, až Kristus zruší vládu všech mocností a sil a odevzdá království Bohu a Otcí. [1K 15,20-28],*

- a znamením toho, že vykoupení, které přinesl Kristus, zahrnuje nejen „duchovní“ prvky světa, nýbrž celé stvoření po všech jeho stránkách: *Trvá však naděje, že i samo tvorstvo bude vysvobozeno z otroctví zániku a uvedeno do svobody a slávy dětí Božích. Víme přece, že veškeré tvorstvo až podnes společně sténá a pracuje k porodu. A nejen to: i my sami, kteří již máme Ducha jako příslib darů Božích, i my ve svém nitru sténáme, očekávající přijetí za syny, totiž **vykoupení svého těla.** [Ř 8,22n]*

Vzkříšený Kristus se ukázal ovšem jen věřícím. Teprve při druhém příchodu jej uzří všichni: *Hle, přichází v oblacích! Uzří ho každé oko, i ti, kdo ho probodli. Zj 1,7.*

Vzkříšení věřících s Kristem a všeobecné vzkříšení

Právě tyto dva pojmy jsou často kamenem úrazu při chápání našeho vzkříšení. Jsou to dvě různé skutečnosti nebo jedna? Tuto otázku nastoluje i nedělní evangelní text: *Řekla mu Marta: „Vím, že vstane při vzkříšení v poslední den.“ Ježíš jí řekl: „Já jsem vzkříšení a život. Kdo věří ve mne, i kdyby umřel, bude žít. A každý, kdo žije a věří ve mne, neumře navěky Jan 11,24-26*

Soudě podle tohoto textu jsou to skutečně dvě různé věci: Marta mluví o židovském Tchijat hametim – oživení mrtvých podle víry farizejů, Ježíš však o duchovním vzkříšení.

1. věřící člověk dostává v Kristu duchovní podíl na nesmrtelnosti – jedná se o vzkříšení ducha (viz téma tělo, duše duch) – Kristus svojí smrtí zrušil přehradu hříchu, jež stojí mezi námi a Bohem (naším duchem a Duchem Božím): *Víme přece, že starý člověk v nás byl spolu s ním ukřižován, aby tělo ovládané hříchem bylo zbaveno moci a my už hříchu neotročili. Vždyť ten, kdo zemřel, je vysvobozen z moci hříchu. Římanům 6 ,6-7.*

Kristus je „posledním Adamem“: *Zasévá se tělo přirozené, vstává tělo duchovní. Je-li tělo přirozené, je i tělo duchovní. Jak je psáno: ‚První člověk Adam se stal duší živou‘ – poslední Adam je však Duchem oživujícím.* 1Korinským 15,44-45.

A ti, kteří jsou „v Kristu“ - kdo v něj věří, mají podíl na novém lidství posledního Adama – Krista. Ač stále ještě ve smrtelném těle, po duchovní stránce již získali věčnost: *Pokud jsme totiž v tomto stanu, sténáme pod těžkým břemenem, neboť nechceme, aby z nás bylo svlečeno naše pozemské tělo, nýbrž aby přes ně bylo oblečeno nebeské, aby to, co je smrtelné, bylo pohlceno životem. Ten, kdo nás k tomu připravil a dal nám již Ducha jako závdavek, je Bůh.* 1K 5,4-5

Člověk skrze víru v Kristovu smrt a vzkříšení – vyjádřenou ve křtu – přešel již ze smrti do života: *Amen, amen, pravím vám, kdo slyší mé slovo a věří tomu, který mě poslal, má život věčný a nepodléhá soudu, ale přešel již ze smrti do života.* Jan 5,24. Žije Bohu v Kristu Ježíši a Kristus žije v něm. Pro takto pokřtěného ztratila smrt svou nadvládu. Žije věčným životem přesto, že musí projít ještě tělesnou smrtí. Jeho duch již získal věčný život a tak i kdyby zemřel, bude žít.

2. Všeobecné vzkříšení z mrtvých.

Židovství i křesťanství však shodně věří i v tělesné oživení na konci věků – k poslednímu soudu: *...přichází hodina, kdy všichni v hrobech uslyší jeho hlas a vyjdou: ti, kdo činili dobré, vstanou k životu, a ti, kdo činili zlé, vstanou k odsouzení.* Jan 5,28-29

Tak jako Ježíš po vzkříšení ani ostatní nebudou mít duchovní těla, ale nové proměněné tělo: *...někdo snad řekne: „Jak vstanou mrtví? V jakém těle přijdou?“ Jaká pošetilost! To, co zaséváš, nebude oživeno, jestliže neumře. A co zaséváš, není tělo, které vzejde, nýbrž holé zrno, ať už pšenice nebo nějaké jiné rostliny. Bůh však mu dává tělo, jak sám určil, každému semeni jeho zvláštní tělo.* 1. Korinským 15,35-38

Ježíš v jednom z mála poodhalení budoucího vzkříšení říká: *Když lidé vstanou z mrtvých, nežení se ani nevdávají, ale jsou jako nebesští andělé.* Marek 12,

Augustin tvrdil, že při vzkříšení budeme všichni stejně staří jako Kristus při svém zmrtevýchvstání (33 let), bez ohledu na to, v kterém věku člověk zemřel.

Nevím, nakolik jsme po tomto exkurzu do tématu vzkříšení moudřejší než na začátku. Ani biblické představy nechtějí (ani nemohou) být chápány jako přesný popis budoucího bytí. Je to však výraz jistoty že **Bůh, který se přiznal k Ukřižovanému jeho vzkříšením, má ve své ruce i budoucí život všech věřících i všeho světa.** A to by nám mělo stačit :-).